

GULAG A REPRES

GULAG AND REPRESSION

Československé oběti sovětských represí v Kyrgyzstánu

Méně známou kapitolou československých osadníků v Kyrgyzstánu jsou osudy těch, kteří se stali oběťmi stalinského teroru. Mnozí z nich přišli do sovětské Kirgizie s vírou v budování spravedlivější společnosti. Místo toho je čekalo zatýkání, výslechy, pracovní tábory a v řadě případů i smrt.

Czechoslovak Victims of Soviet Repression in Kyrgyzstan

A lesser-known chapter in the history of Czechoslovak settlers in Kyrgyzstan is the fate of those who became victims of Stalinist terror. Many of them came to Soviet Kyrgyzstan believing they were helping to build a more just society. Instead, they faced arrest, interrogation, forced labour camps and, in many cases, death.

Pracovní verze aktualizovaného seznamu perzekvovaných Čechoslováků v Kyrgyzstánu z expedice Gulag.cz v září 2024.
Working version of the updated list of persecuted Czechoslovaks in Kyrgyzstan, compiled during the Gulag.cz expedition in September 2024.

Expedice Gulag.cz a nové poznatky

Organizace Gulag.cz se tématu věnovala během expedice do Kyrgyzstánu v roce 2024, kdy se setkala s mnoha pamětníky, potomky družstevníků i kyrgyzskými historiky a badateli. Díky spolupráci s památníkem obětí sovětských represí Ata Bejit získali členové expedice přístup k dosud neznámým materiálům z archivů NKVD a KGB. Výsledkem bylo doplnění a zpřesnění dosavadních poznatků o československých obětech sovětských represí na území dnešního Kyrgyzstánu. Zatímco dosud se v souvislosti s Interhelpem hovořilo přibližně o dvaceti perzekvovaných osobách, výzkum Gulag.cz doložil nejméně 52 českých, slovenských a dalších československých občanů postižených sovětským terorem na území Kyrgyzstánu. Nejméně 16 z nich bylo popraveno, osm zemřelo ve věznicích nebo táborech Gulagu a osud dalších sedmnácti zůstává neznámý. Pouze u jedenácti osob máme doloženo, že represe přežily. Nejtvrději dopadly represe na místní československou komunitu během Velkého teroru v letech 1937–1938 a následně po vypuknutí německo-sovětské války v roce 1941. Důvodem k zatčení mohla být cizí státní příslušnost, kontakty do zahraničí, údajná špionáž nebo pouhé kritické výroky. Obvinění byla v naprosté většině případů vykonstruovaná.

Gulag.cz Expedition and New Findings

The Czech organisation Gulag.cz focused on this subject during its 2024 expedition to Kyrgyzstan, where its members met with eyewitnesses, descendants of Interhelpo members, and Kyrgyz historians and researchers. Through cooperation with the Ata Beit Memorial to the Victims of Soviet Repression, the expedition gained access to previously unknown materials from the archives of the NKVD and KGB. This research significantly expanded and refined existing knowledge of Czechoslovak victims of Soviet repression in present-day Kyrgyzstan. Whereas previous research connected with Interhelpo had identified approximately twenty persecuted individuals, the research conducted by Gulag.cz documented at least 52 Czech, Slovak and other Czechoslovak citizens who fell victim to Soviet terror in Kyrgyzstan. At least 16 were executed, 8 died in prisons or Gulag labour camps, while the fate of 17 others remains unknown. Only 11 individuals are known to have survived the repression. The Czechoslovak community in Kyrgyzstan suffered most severely during the Great Terror of 1937–1938, and again following the outbreak of the German–Soviet War in 1941. Foreign citizenship, contacts abroad, alleged espionage or even casual critical remarks could all serve as grounds for arrest. In the overwhelming majority of cases, the charges were entirely fabricated.

Pamětní deska v memoriálu Ata Bejit se jménem Josefa Skalického, jedné z československých obětí stalinského teroru.
Memorial plaque at the Ata Beyit Memorial bearing the name of Josef Skalický, one of the Czechoslovak victims of Stalinist terror.

Ata Bejit – místo paměti

Důležitým místem paměti je dnes memoriální komplex Ata Bejit nedaleko Biškeku. Na tomto místě byl po rozpadu Sovětského svazu objeven hromadný hrob 137 obětí stalinských čistek. Byli mezi nimi i Čech **Josef Skalický** a Slovák **Ondrej Pálinkaš**, oba z Interhelpa. Kde však leží další tisíce popravených v sovětském Kyrgyzstánu, mezi nimiž byly i další československé oběti, bohužel není dosud známo. Další masové hroby ještě čekají na své odhalení, stejně tak i informace, v jakých táborech Gulagu skončili ti Češi a Slováci, kteří se sice vyhnuli bezprostřední popravě, ale jejich osud zničily sovětské nápravně-pracovní tábory. Příběhy československých obětí sovětského teroru v Kyrgyzstánu byly po desetiletí téměř zapomenuty. Teprve v posledních letech se díky archivnímu výzkumu, svědectvím potomků a mezinárodní spolupráci daří postupně vracet jejich jména i osudy do historické paměti.

Památník Ata Bejit nedaleko Biškeku je místem posledního odpočinku obětí stalinských čistek a zároveň připomíná středoasijské povstání proti ruské nadvládě z roku 1916.
The Ata Beyit Memorial near Bishkek is the final resting place of the victims of Stalin's purges and also commemorates the Central Asian uprising against Russian rule in 1916.

Ata Beyit – A Place of Remembrance

Today, the Ata Beyit Memorial Complex near Bishkek stands as one of the most important sites of remembrance for the victims of Soviet repression in Kyrgyzstan. Following the collapse of the Soviet Union, a mass grave containing the remains of 137 victims of Stalin's purges was discovered there. Among them were Czech citizen **Josef Skalický** and Slovak **Ondrej Pálinkaš**, both members of Interhelpo. However, the burial places of thousands of other people executed in Soviet Kyrgyzstan, including many other Czechoslovak victims, remain unknown. Many mass graves are still awaiting discovery, as are records revealing in which Gulag camps those Czechs and Slovaks who escaped immediate execution ultimately perished after being sentenced to the Soviet forced labour camp system. For decades, the stories of the Czechoslovak victims of Soviet terror in Kyrgyzstan remained almost forgotten. Only in recent years, through archival research, testimonies from descendants and international cooperation, have their names and life stories gradually been restored to historical memory.

Ministerstvo obrany
České republiky

Společnost přátel
Podkarpatské Rusi

MASARYK
INTERNATIONAL
CULTURAL AND
EDUCATIONAL
CENTRE

GULAG-X-CZ

GULAG A REPRES

GULAG AND REPRESSION

Donát Lániček, jeden z prvních předsedů a klíčových osobností Interhelpa. Zatčen a popraven v roce 1938.
Donát Lániček, one of Interhelpo's first chairmen and one of its key figures. Arrested and executed in 1938.

Příběhy lidí, kteří zmizeli ve stínu stalinského teroru

Za statistikami sovětských represí se skrývají konkrétní lidské osudy. Archivní a terénní výzkum Gulag.cz v Kyrgyzstánu umožnil rekonstruovat příběhy desítek Čechů, Slováků a dalších československých občanů, kteří se stali oběťmi stalinského režimu. Někteří byli popraveni, jiní zemřeli v táborech Gulagu. Mnoho rodin se pravdu o jejich osudu dozvědělo až po rozpadu Sovětského svazu.

Stories of Those Who Vanished in the Shadow of Stalinist Terror

Behind the statistics of Soviet repression lie the stories of real people. Archival and field research conducted by Gulag.cz in Kyrgyzstan has made it possible to reconstruct the lives of dozens of Czechs, Slovaks and other Czechoslovak citizens who fell victim to Stalins regime. Some were executed, others died in the Gulag camps. Many families did not learn the truth about their fate until after the collapse of the Soviet Union.

Ondrej Pálinkáš

K těmto obětem patří například Ondrej Pálinkáš, slovenský elektrikář a jeden z aktivních členů družstva Interhelpo. V červnu 1938 byl zatčen NKVD a o několik měsíců později odsouzen k trestu smrti. Jeho dcera Helena, která se v 50. letech vrátila do Československa, později vzpomínala, že se otec z vězení již nikdy nevrátil. Ve skutečnosti byl popraven a pohřben v hromadném hrobě u vesnice Čon-Taš nedaleko Biškeku. Jeho ostatky byly objeveny až v roce 1991 při odkrytí masového pohřebiště obětí Velkého teroru. Dnes spočívají v památníku Ata Bejit.

Ondrej Pálinkáš

Among these victims was Ondrej Pálinkáš, a Slovak electrician and one of the active members of the Interhelpo cooperative. In June 1938, he was arrested by the NKVD and sentenced to death several months later. His daughter Helena, who returned to Czechoslovakia in the 1950s, later recalled that her father never came back from prison. In reality, he had been executed and buried in a mass grave near the village of Chong-Tash, close to Bishkek. His remains were not discovered until 1991, when the mass burial site of the victims of the Great Terror was uncovered. Today, they rest at the Ata Bejit Memorial.

Josef Skalický

Stejný osud potkal i Josefa Skalického, původem z Postřelmova na severní Moravě. Do Kyrgyzstánu odešel s manželkou v roce 1926 jako přesvědčený komunista a člen Interhelpa. O dvanáct let později byl zatčen, obviněn ze špionáže a protisovětské činnosti a odsouzen k smrti. Také jeho tělo skončilo v masovém hrobě u Čon- Taše. Rodině sovětské úřady po válce namlouvaly, že byl transportován do pracovního tábora, kde měl být zastřelen při pokusu o útěk. Skutečný osud vyšel najevo až po otevření archivů.

Josef Skalický

The same fate befell Josef Skalický, who came from Postřelmov in northern Moravia. He moved to Kyrgyzstan with his wife in 1926 as a committed communist and a member of the Interhelpo cooperative. Twelve years later, he was arrested, accused of espionage and anti-Soviet activities, and sentenced to death. His body was also buried in the mass grave near Chong-Tash. After the war, Soviet authorities falsely told his family that he had been transferred to a labour camp, where he had allegedly been shot while attempting to escape. His true fate did not come to light until the Soviet archives were opened.

Josef Skalický na fotografii z období jeho služby v rakousko-uherské armádě. Popraven 5. listopadu 1938 a pohřben v Ata Bejitu.
Josef Skalický in a photograph taken during his service in the Austro-Hungarian Army. Executed on 5 November 1938 and buried at Ata Beyit.

Represe po roce 1941

Jinou podobu represí představuje případ šesti českých družstevníků zatčených po vypuknutí německo-sovětské války v roce 1941. Rudolf Horáček, Viktor Doležal, Antonín Jílek, Jindřich Neubauer, František Štefan a Tomáš Glozl patřili k dlouholetým členům Interhelpa. Scházeli se, hráli karty a v soukromí kritizovali poměry v Sovětském svazu. NKVD jejich rozhovory označila za „antisovětskou agitaci“ a v průběhu června a července 1941 je všechny zatkla. Pět z nich bylo odsouzeno k mnohaletým trestům v Gulagu a jejich další osud není znám. Pouze Tomáš Glozl táborový systém přežil a po válce několikrát navštívil Československo. Mezi oběťmi byli dělníci, řemeslníci, technici i funkcionáři družstva. Mnozí přišli do Sovětského svazu dobrovolně, s vírou v budování spravedlivější společnosti. Právě tato generace idealistů se však často stala jednou z prvních obětí systému, který pomáhala budovat. Dnes se díky archivnímu výzkumu a svědectvím potomků daří vracet jejich jména i příběhy zpět do historické paměti.

Z expedice Gulag.cz vznikl dokumentární film **Pohřbené naděje**, který přibližuje osudy perzekvovaných Čechoslováků i pátrání po nich přímo na území Kyrgyzstánu. Více na www.gulag.cz.

Repression after 1941

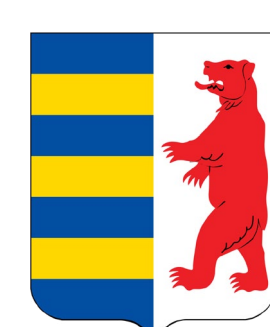
A different wave of repression affected six Czech members of the Interhelpo cooperative who were arrested following the outbreak of the German–Soviet War in 1941. Rudolf Horáček, Viktor Doležal, Antonín Jílek, Jindřich Neubauer, František Štefan and Tomáš Glozl had all been long-standing members of Interhelpo. They met regularly, played cards and privately criticised conditions in the Soviet Union. The NKVD classified their conversations as „anti- Soviet agitation“ and arrested them all during June and July 1941. Five of them were sentenced to long terms in the Gulag, and their subsequent fate remains unknown. Only Tomáš Glozl survived the camp system and was able to visit Czechoslovakia several times after the war. The victims included workers, craftsmen, technicians and cooperative officials. Many had come to the Soviet Union voluntarily, believing they were helping to build a more just society. Yet this generation of idealists became one of the first victims of the very system they had helped to create. Today, thanks to archival research and the testimony of descendants, their names and stories are gradually being restored to historical memory.

The Gulag.cz expedition also resulted in the documentary film **Buried Hopes**, which tells the story of persecuted Czechoslovaks and the search for their fate in present-day Kyrgyzstan. For more information, visit www.gulag.cz.

Text: Štěpán Černoušek
Foto: Štěpán Černoušek, Erik Lukas

Ministerstvo obrany
České Republiky

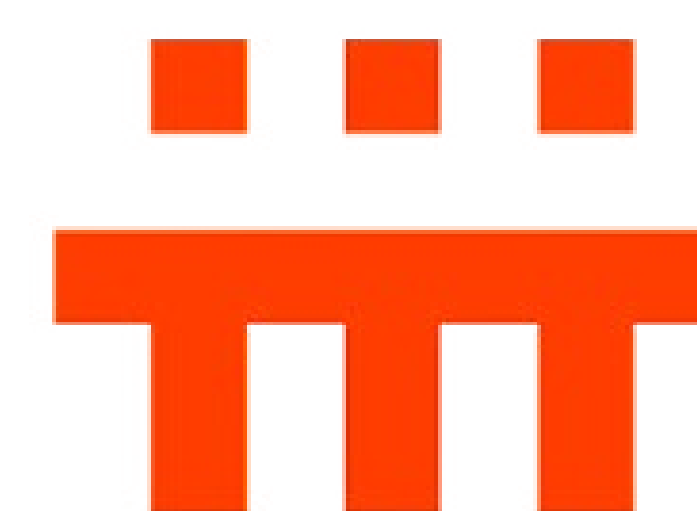

Společnost přátel
Podkarpatské Rusi

MASARYK
INTERNATIONAL
CULTURAL AND
EDUCATIONAL
CENTRE

GULAG-X-CZ

NADACE ČEZ